

A Szociális Karta dióhéjban

Európai Szociális Karta

az Európa Tanács egyik emberi
jogi egyezménye

Az **Európai Szociális Karta** (a továbbiakban: „Karta”) jogosítványokat és szabadságjogokat fektet le, továbbá ezeknek a Részes Államok általi tiszteletben tartását garantáló ellenőrzési mechanizmust létesít. Felülvizsgálatát követően az 1996-os módosított Európai Szociális Karta, amely 1999-ben lépett hatályba, fokozatosan felváltja az eredeti 1961-es egyezményt.

A 8. és 9. oldalon látható táblázat mutatja, hogy jelen pillanatban mely országok írták alá, illetve ratifikálták a Kartát.

A Karta által biztosított jogok

A Karta olyan jogokat biztosít, amelyek az emberek mindennapi életét érintik, az alábbiak szerint:

→ **Lakásügy:**

- megfelelő lakás elérhető áron;
- a hajléktalanság csökkentése; a lakosság valamennyi hátrányos helyzetű csoportját megcélzó lakáspolitikai;
- a kényszer-kilakoltatást korlátozó eljárások;
- külföldiek számára egyenlő hozzájutási lehetőség biztosítása a szociális lakások és lakástámogatások terén;
- a családi szükségletekhez igazodó lakásépítés és lakástámogatások.

→ **Egészségügy:**

- hozzáférhető, hatékony egészségügyi intézmények biztosítása a teljes lakosság számára;
- betegségmegelőzési politika, különösképpen az egészséges környezet garantálásával;
- a foglalkozási ártalmak csökkentése annak érdekében, hogy az egészséges és biztonságos munkahelyek biztosítása mind jogilag, mind a valóságban megtörténjék;
- az anyaság védelme.

→ **Oktatásügy:**

- ingyenes alapfokú és középfokú oktatás;
- ingyenes és hatékony szakmai képzési szolgáltatások;
- alapképzéshez (általános és szakmai középfokú oktatáshoz), egyetemi és nem-egyetemi felsőfokú képzéshez, szakmai képzéshez való hozzájutás, beleértve a folyamatos továbbképzést;
- az itt tartózkodó külföldiekre vonatkozó külön rendelkezések;
- a fogyatékkal élő gyermekeknek a rendes oktatási intézményekbe történő integrálása;
- a fogyatékkal élő személyek hozzájárása az oktatáshoz és szakmai képzéshez.

→ **Foglalkoztatás:**

- a kényszermunka tilalma;
- a 15 év alatti gyermekek foglalkoztatásának tilalma;
- a 15 és 18 év között speciális munkafeltételek biztosítása;
- a megélhetést biztosító foglalkozás szabad megválasztásához való jog;
- a teljes foglalkoztatást biztosító szociális és gazdaságpolitika;
- a bér és munkaidő tekintetében tisztességes munkafeltételek biztosítása;
- a szexuális és pszichológiai zaklatástól való védelem;
- a szakszervezetek és munkáltatói szervezetek megalakításának joga a gazdasági és szociális érdekek védelme érdekében, az egyének döntési szabadsága a csatlakozás vagy távolmaradás tekintetében;
- közös konzultáció, kollektív tárgyalások, egyeztetés és választottbíráskodás előmozdítása;
- védelem elbocsátás esetén;
- sztrájkhoz való jog;
- a fogyatékkal élő személyek munkához jutása.

→ **Jogi és szociális Védelem:**

- a gyermek jogállása;
- fiatalkorú elkövetőkkel szembeni megfelelő bánásmód;
- a rossz bánásmódtól és visszaélésektől való védelem;
- a kizsákmányolás bármely (szexuális vagy egyéb) formájától való védelem;
- a család jogi védelme (a házastársak egyenlősége egymás közötti és a gyermekekkel való viszonyukban, a gyermekek védelme a család felbomlása esetén);

- társadalombiztosításhoz, jóléti juttatásokhoz és szociális szolgáltatásokhoz való jog;
- a szegénységgel és társadalmi kirekesztéssel szembeni védelem;
- gyermekgondozás;
- az időseket ellátó speciális intézkedések.

→ Személyek mozgása:

- a család újraegyesítéséhez való jog;
- az állampolgárok joga arra, hogy elhagyják az országot;
- megfelelő eljárási garanciák kiutasítás esetén;
- bevándorlási formák egyszerűsítése.

→ Mentesség a hátrányos megkülönböztetéstől

- a nők és férfiak joga az egyenlő bánásmódra és egyenlő esélyekre a foglalkoztatás terén;
- valamennyi állampolgár és az ország területén jogszerűen tartózkodó és/vagy dolgozó személy számára a Kartában rögzített jogok biztosítása tekintet nélkül fajra, nemre, korra, bőrszínre, nyelvre, vallásra, véleményre, nemzetiségre, társadalmi háttérre, egészségi állapotra vagy valamely nemzeti kisebbséghez tartozásra;
- a családi kötelezettségek alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalma;
- a fogyatékkal élő személyek joga a társadalmi integrációra és a közösség életében való részvételre.

Az Európa Tanács és az Európai Szociális Karta tagállamai, 2010.III. 03-i állapot

Tagállamok	Aláírások	Ratifikációk	A kollektív panaszjeljártás elfogadása
Albánia	21/09/98	14 /11/02	
Andorra	04/11/00	12/11/04	
Örményország	18/10/01	21/01/04	
Ausztria	07/05/99	29/10/69	
Azerbajdzsán	18/10/01	02/09/04	
Belgium	03/05/96	02/03/04	23/06/03
Bosznia-Hercegovina	11/05/04	07/10/08	
Bulgária	21/09/98	07/06/00	07/06/00
Horvátország	06/11/09	26/02/03	26/02/03
Ciprus	03/05/96	27/09/00	06/08/96
Cseh Köztársaság	04/11/00	03/11/99	
Dánia	03/05/96	03/03/65	
Esztonia	04/05/98	11/09/00	
Franciaország	03/05/96	21/06/02	17/07/98 07/05/99
Grúzia	30/06/00	22/08/05	
Németország	29/06/07	27/01/65	
Görögország	03/05/96	06/06/84	18/06/98
Magyarország	07/10/04	20/04/09	
Izland	04/11/98	15/01/76	
Irország	04/11/00	04/11/00	04/11/00
Olaszország	03/05/96	05/07/99	03/11/97
Lettország	29/05/07	31/01/02	

Liechtenstein	09/10/91		
Litvánia	08/09/97	29/06/01	
Luxemburg	11/02/98	10/10/91	
Málta	27/07/05	27/07/05	
Moldávia	03/11/98	08/11/01	
Monaco	05/10/04		
Montenegró	22/03/05	03/03/10	
Hollandia	23/01/04	03/05/06	03/05/06
Norvégia	07/05/01	07/05/01	20/03/97
Lengyelország	25/10/05	25/06/97	
Portugália	03/05/96	30/05/02	20/03/98
Románia	14/05/97	07/05/99	
Oroszország	14/09/00	16/10/09	
San Marino	18/10/01		
Szerbia	22/03/05	14/09/09	
Szlovákia	18/11/99	23/04/09	
Szlovénia	11/10/97	07/05/99	07/05/99
Spanyolország	23/10/00	06/05/80	
Svédország	03/05/96	29/05/98	29/05/98
Svájc	06/05/76		
Macedónia	27/05/09	31/03/05	
Törökország	06/10/04	27/06/07	
Ukrajna	07/05/99	21/12/06	
Egyesült Királyság	07/11/97	11/07/62	
Államok száma	2 + 45 = 47	13 + 30 = 43	14

A felkötés szedéssel jelölt dátumok az 1961-es Karta aláírásának és ratifikációjának, a többi dátum az 1996-os, módosított Karta aláírásának és ratifikációjának felel meg.

* Azok az államok, amelyek ratifikációja még hiányzik az 1991-es Módosító Jegyzékony hatálybalépéséhez. A gyakorlatban, a Miniszteri Bizottság döntésének megfelelően, a Jegyzékönny már alkalmazásra került.
X A nemzeti nem-kormányzati szervezetek kollektív panaszbenyújtási jogát elismerő ország.

Szociális Jogok Európai Bizottsága

A Szociális Jogok Európai Bizottsága (a továbbiakban „a Bizottság”) megvizsgálja, hogy az egyes országok tiszteletben tartották-e a Kartában rögzített vállalásokat. Tizenöt független, részrehajlástól mentes tagját az Európa Tanács **Miniszteri Bizottsága** választja hat év időtartamára, megbízásuk egy ízben megújítható. A Bizottság arról dönt, hogy a Szerződő Felek joga és gyakorlata megfelel-e a Kartának (a Kartának az 1991-es **Torinói Jegyzőkönyvvel** módosított 24. Cikkelye).

→ Nemzeti jelentéseken alapuló figyelemmel kíséresi (monitoring) eljárás

A Részes Államok **évenként** jelentést nyújtanak be arról, hogyan valósítják meg a Kartát a jogban és a gyakorlatban. Minden jelentés több, a Kartának az adott ország által elfogadott rendelkezéséről számol be.

A Bizottság megvizsgálja a jelentéseket, és dönt arról, hogy az adott országokban a helyzet megfelel-e a Kartának. Döntéseit, amelyek elnevezése „következtetés”, évente publikálja.

Amennyiben valamely állam olyan mértékben hagyja figyelmen kívül a Bizottság döntését, hogy az a Karta sérelmének minősül, a Miniszteri Bizottság **ajánlást** intéz az adott államhoz, a jog és/vagy a gyakorlat megváltoztatására irányuló kéréssel.

A Miniszteri Bizottság munkáját a Részes Államok kormányainak képviselőiből álló **Kormányzati Bizottság** készíti elő, az európai munkáltatói szervezetek és szakszervezetek megfigyelőinek közreműködésével.

→ Kollektív panasz eljárás

Az aláírásra 1995-ben megnyílt Kiegészítő Jegyzőkönyv alapján, amely 1998-ban lépett hatályba, a Karta megsértésére vonatkozó panasz nyújtható be a Szociális Jogok Európai Bizottságához.

A Bizottsághoz panasz benyújtására feljogosított szervezetek:

– *Valamennyi olyan ország esetében, amely alávetette magát a kollektív panasz eljárásnak,*

1. az ETUC, az BUSINESSEUROPE és az IOE¹,
2. azok a nem-kormányzati szervezetek (NGO-k), amelyeknek „résztvevő” szervezeti státuszuk van az Európa Tanács mellett, ill. ilyenként szerepelnek az erre a célra a Kormányzati Bizottság által felállított listán,
3. Az adott ország reprezentatív munkaadói érdekképviseleti szervezetei és szakszervezetei.

– *Ezen felül azon országok tekintetében, amelyek külön nyilatkozatban ehhez is hozzájárultak*

4. a nemzeti nem-kormányzati szervezetek.

A panaszbeadványnak a következő információkat kell tartalmaznia:

- a. a panaszt benyújtó szervezet neve és elérhetősége,
- b. annak bizonyítéka, hogy a panaszt benyújtó és azt aláíró személy jogosult a panaszt tevő szervezet képviseletére,
- c. annak az államnak a megnevezése, amely ellen a panasz irányul,
- d. a megsértettnek vélt Karta-rendelkezések megjelölése,
- e. a panasz tárgya, azaz azok a pontok, amelyek tekintetében a szóban forgó állam a panasz állítása szerint nem tartja be a Kartát, az ügy érdemére vonatkozó érvek, az azokat alátámasztó dokumentumokkal.

A fent 1. és 2. pontban megjelölt kategóriába tartozó szervezetek esetében a panaszt angolul vagy franciául kell írni, a többi (a 3. és 4. pont alatti kategóriába tartozó) szervezet esetében pedig az adott állam hivatalos nyelven (vagy hivatalos nyelveinek egyikén).

A Bizottság megvizsgálja a panaszt, és amennyiben a formai követelményeknek megfelel, érdemi eljárásra bocsátja.

Az eljárásra bocsátással írásbeli eljárás indul meg, amely a felek közötti írásbeli feljegyzések váltásában áll. A Bizottság úgy is dönthet, hogy nyilvános tárgyalást tart. Mindezeket követően a Bizottság érdemben határoz a panaszról, amelyet **jelentés** formájában küld meg az érintett feleknek, valamint a Miniszteri Bizottságnak, és amelynek publikálása a továbbítást követő négy hónapon belül történik meg.

Az eljárás lezárásaként a Miniszteri Bizottság **határozatot** fogad el. Amennyiben indokolt, **ajánlást** tehet, hogy a szóban forgó államnak milyen megfelelő intézkedéseket szükséges tennie a Karta szabályainak megfelelő helyzet megteremtése érdekében.

A Karta alkalmazásának hatása a különböző államokban

A megfigyelő rendszer eredményeként az államok megváltoztatják jogszabályaikat és/vagy gyakorlatukat annak érdekében, hogy a Kartával összhangban levő helyzetet hozzanak létre. Ezeknek az eredményeknek a részletei (valamint a jelenlegi fejlemények) az egyes országokra vonatkozó tényállási-összefoglalókban találhatóak, amelyek a Karta internet oldalán tekinthetők meg.

→ A Kartáról további információk találhatóak a következő forrásokban:

- a Karta internetes oldala (www.coe.int/socialcharter) valamennyi nemzeti jelentést és nemzeti összefoglaló értékelést tartalmazza;
- a Karta internetes adatbázisa, amely mind online, mind pedig CD-n elérhető, könnyen kereshetővé teszi a Szociális Jogok Európai Bizottsága által kialakított esetjegyet;
- a **“Collected texts”** (“Hivatalos szövegek gyűjteménye” – magyarul még nem jelent meg) valamennyi alapvető szöveget tartalmazza;
- a rendszeresen frissített **összefoglaló bibliográfia**.

Európai Szociális Karta

Hungarian version

**Department of the European Social Charter
Directorate General of Human Rights and Legal Affairs
Council of Europe
F – 67075 Strasbourg Cedex
social.charter@coe.int**